

Posudek magisterské diplomové práce

Bc. Michaela Koláčková

Příčiny a podmínky řešení bezdomovectví českých žen

Podtitul: Případová studie projektu Kuchařky bez domova

Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze

katedra sociální a kulturní ekologie, 2015

Úvod

V české (a moravské a slezské) společnosti se v posledním čtvrtstoletí jak vlivem celkové globalizace, resp. glocalizace, tak místní liberalizace dříve rovnostářská společnost výrazněji stratifikuje a vznikají tak marginalizované skupiny obyvatel, zjevné i méně viditelné. Bezdomovectví je obecně jevem celkem zjevným; bezdomovectví žen, méně časté než bezdomovectví mužů, je často nevnímané, obtížně vnímatelné až neviditelné. Výzkum jeho podoby a příčin, stejně jako charakteristik žen bez domova, jež si jako téma své diplomové práce zvolila **Bc. Michaela Koláčková**, je proto zcela aktuální a zapadá i do oboru sociální a kulturní ekologie, který se zabývá i podmínkami utváření dobrého lidského společenství.

1. Obsahová stránka

Již v abstraktu a poté ve stručném úvodu představuje autorka přehledně genezi práce, její strukturu, výzkumný problém i otázky a použité metody. Velmi podrobný obsah sleduje jak logiku problému v teoretické části, která přehledně vysvětluje hlavní okruhy problematiky a jejich stav a reflexi v odborných kruzích i ve společenských řešeních, tak logiku výzkumných výsledků v členění empirické části.

Jak výše uvedeno, v kapitolách teoretické části se čtenář seznamuje s použitým definičním vymezením a znaky hlavních problémů (typy bezdomovectví a jeho příčiny, znaky chudoby, typologie násilí, typy [sociálního] bydlení atd.) v kritické konfrontaci postačujícího počtu pramenů, ale také se stavem jevu v české společnosti, dokumentovaným i čísly, částečně s historií, trendy a příčinami. Autorka zde vytěžuje teoretické zdroje i (nestátní neziskové) organizace, jež se zabývají řešením a mají tudíž na problematiku kvalifikovaný názor, a v dostačující a ilustrativní míře i zahraniční zdroje (ovšem sekundárně – viz níže) a příklady.

Metodologie (správněji „metoda“) výzkumu zabírá plných 10 stran textu. Koláčková popisuje svoji osobní cestu k výzkumnému problému, detailně se zabývá svojí pozicí ve výzkumu a také ji později ve výkladu pečlivě reflektuje, nezapomíná oddělit a zohlednit předporozumění a předchůdné expertní rozhovory se spolupracovníci v organizaci Jako doma a v projektu Kuchařky bez domova, uvádí i uplatňuje etické zásady výzkumu a celkem zdařile se pokouší i o triangulaci dat (aniž k ní uvádí *jediný* zdroj, ač jsem jej osobně dodal – je to opět roztržitost? neumí anglicky?). Zdůvodněný a logický je i výběr vzorku, výborně a citlivě využita metoda zúčastněného pozorování i metody vyhodnocení dat; pochvalu zaslouží i uvedení osobních příběhů respondentek, ač zde autorka musela řešit etické problémy (anonymizace).

Interpretace výsledků je v daném případě velmi rozsáhlá, přesvědčivá a přesná. Velkou pozornost zasluhuje Závěr, který sice obsahuje i některá předpokladatelná zjištění

(někdy rozporná, ale, jak z následujícího textu diplomové práce vyplývá, spíše nešťastně formulovaná: „Následky traumatu si ponosou celý život, jestli se s ním nějakým způsobem nevyrovnejí.“ [str. 125]), ale na druhé straně i řadu netriviálních údajů nebo příčin bezdomovectví, včetně tvrdého, ale plně podloženého konstatování, že „Sociální služby v České republice vycházejí z mylných předpokladů, na kterých jsou následně postaveny základy podmíněné a represivní politiky.“ (str. 126) Se samotným závěrem Závěru, zasazujícím celou práci zpětně do kontextu oboru sociální a kulturní ekologie, ale i velmi pěkně do etických a kulturních souvislostí, lze jen souhlasit.

2. Práce s literaturou

Seznam literatury obsahuje pouze dva (sic!), a to ještě internetové zdroje (rozsah jsem neověřoval), což je pro magisterskou práci na samé hranici přijatelnosti. Informace ze zahraniční teorie i praxe jsou přitom postačující, ale vesměs čerpané z překladů nebo častěji převzaté ze sekundárních českých zdrojů. Rovněž metodologické literatury je až na zmíněnou triangulaci dostatek.

Koláčková dovede své experty i písemné zdroje celkem velmi dobře vytěžit, využívá i šedých zdrojů (materiály NNO, přednášky). V textu diplomové práce však často není zřejmá hranice vlastního textu a interpretace nebo parafráze zdroje (např. u Kotýnkové, kupř. na str. 25), což zjevně není plagiací textů (Koláčková má dostatek vlastních myšlenek a zjištění), ale prostě nedbalostí nebo zmíněnou roztržitostí.

Bohužel jsou všechny bibliografické údaje uvedeny jednotně, ale ne *zcela* dostatečně (chybí až na výjimky vydání, počet stran). V diplomových seminářích v době, kdy Koláčková končila studium, jsme možná na dodržení normy nekladli takový důraz, v konzultacích jsem však na citační korektnost upozorňoval.

3. Formální stránka

Vlastní text práce má úctyhodný rozsah 153 normostrany, tedy nadměrný, což však není způsobeno bezobsažnou vatou nebo neschopností stručně se vyjádřit, ale jednak množstvím citací respondentek, jednak kasuistikami. Citace bohatě, ale účinně a přesvědčivě dokládají a zpřesňují autorčina zjištění stejně jako životní příběhy respondentek a je tedy na místě hodnotit obojí jednoznačně kladně, nikoli kritizovat rozsah.

Jednoduchý lineární, ve své jednoduchosti až ne-vědecký styl autorky je však až na výjimky terminologicky přesný a především je svou metaforickou barevností a vtípem velmi sdělný, čtivý a dobře vystihuje problematiku. Pro ilustraci poslouží už jen názvy kapitol („Lidé bez domova, ale ne bezdomovci“, „Chudá doba je chudoba“, „Za komunismu bylo líp“, ale i „Bezdomovectví jako životní styl“ nebo na druhé straně „Děti jako smetí“.

Četné formulační, mluvnické a další výpadky charakterizuje dobře již první věta Úvodu „Moje diplomová práce se zabývá tématem Příčin a způsoby řešení bezdomovectví českých žen...“ (str. 12): nejde o citaci názvu práce (způsoby vs. podmínky), tedy velké písmeno nemá smysl stejně jako pády užitých jmen (téma příčin, ne už téma způsobů...; s psaním velkých písmen má autorka problémy častěji, takže není vždy zřejmé, kdy jde o záměr a kdy o překlep: „Otázka Bydlení“ [str. 111]); ostatně příznačné je, že celé práci *chybí stránkování* (takže v ev. dalších citacích buď stranu neuvádím nebo ji uvádím podle elektronické verze). Protože jsem s Michaelou po celou dobu práce na výzkumu i textu průběžně spolupracoval, vím, že příčinou těchto nedostatků není lajdáctví nebo tradiční nedostatek času, ale prostě neodstranitelná *roztržitost* – což samozřejmě neznamená, že by k tomu výsledná klasifikace neměla přihlídnout.

Nejednotnost „(Castel; Keller, 2013)“ vs. „(Castel, Keller, 2013, s. 101)“ na téže straně (29) stejně jako chybné citování sekundárních zdrojů, řada překlepů (často v kvantitě: „pracovní síly“, „nahromadění“ místo nahromadění atd.), ale i chyby v interpunkci a mluvnici jsou poměrně časté a nemá smysl je dále dokladovat.

Text je typograficky jednotný, obsahuje všechny povinné náležitosti včetně projektu práce; za zmínku stojí v příloze uvedená struktura polostandardizovaného rozhovoru, pěkně rozdělená na CO a JAK zjistit a seznam respondentek. Přepisy rozhovorů nejsou z technických důvodů uvedeny v příloze, ale jen na přiloženém CD disku, jsou však dostatečně zastoupeny citacemi (viz výše).

4. Celkové hodnocení

Teoretická část práce je zpracovaná zcela uspokojivě a pro neinformovaného čtenáře je dokonce velmi přehledná a informativní. Jistá jednostrannost a (jen místy) nedostatečná konfrontace zdrojů (zahraniční!) je způsobena ne ani tak zaujetím (svoji pozici Michaela reflektuje; přestože svým mandantkám „fandí“, dokáže je vnímat i velmi kriticky), ale stipulací pro výzkum. Vedení rozhovorů vč. expertních, rozbor a interpretace dat a použití triangulace jsou velmi citlivé. Pro mne osobně je dokonce překvapivé, jak velký cit a porozumění bezdomovkyním i problematice Michaela projevila, jak přesně cítí jednotlivé kontexty i svoji pozici a kolik práce v terénu odvedla; domnívám se, že osobně (např. v přednášce, již o své práci provedla), ale i v diplomové práci prokázala velký přirozený talent pro práci v sociální sféře. Je to patrné i na důvěře a současně pocitu autority, jež charakterizují vztah jejích respondentek k ní. Slabinou práce je někdy přesnost, detail, a hlavně hlubší a kritičtější diskurs a propojení teoretické a empirické části. Teoretickou Michaela nebude, výtečnou sociální pracovníci (doufám) ano.

Otázka pro obhajobu: design možného dalšího podrobnějšího, příp. plošného výzkumu a konkrétní práce v oblasti (jen podle časových možností).

Práce přes veškeré výhrady splňuje požadavky kladené na magisterské absolutorium a proto ji s potěšením **doporučuji** přijmout **k obhajobě** a s jistou lítostí klasifikuji „jen“ jako **velmi dobrou** s bodovým ohodnocením mezi **14–15 body** podle zavedené stupnice oboru a katedry.